

Dr hab. Joanna Szczęk, prof. UW
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Germańskiej
Pl. Nankiera 15b
50-140 Wrocław

Wrocław, 3.9.2020 r.

Ocena

dorobku naukowego i osiągnięcia naukowego dr Magdaleny Jurewicz ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo

Na mocy decyzji Rady Doskonałości Naukowej z dn. 29 maja 2020 r. oraz uchwały Rady Naukowej Dyscyplin Językoznawstwa i Literaturoznawstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dn. 9 lipca 2020 r., w której zostałam powołana na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym Pani dr Magdaleny Jurewicz, została do mnie skierowana dokumentacja Habilitantki. Przedłożona do oceny dokumentacja obejmuje następujące komponenty:

- wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
- kopię dyplomu uzyskania stopnia doktora,
- autoreferat Habilitantki (16 str.)
- wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój danej dyscypliny
- kopie artykułów naukowych autorstwa Habilitantki, w sumie 17, w tym: trzy w języku polskim, trzy w języku angielskim i jednaście w języku niemieckim,
- monografię autorstwa Habilitantki zgłoszoną jako główne osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

W przedstawionej poniżej ocenie dorobku naukowego Habilitantki odnosić się będą do wskazanych powyżej dokumentów źródłowych.

1. Sylwetka Habilitanta

P. dr Magdalena Jurewicz od 2017 r. jest zatrudniona na stanowisku starszego wykładowcy w Instytucie Lingwistyki Stosowanej w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Habilitantka jest absolwentką Instytutu Filologii Germańskiej tego samego Uniwersytetu, w którym w 1995 r. uzyskała tytuł magistra. W latach 1995-1996 była zatrudniona w Katedrze Glottodydaktyki wspomnianej uczelni na stanowisku asystenta. W latach 1996-2001 była

doktorantką w Katedrze Glottodydaktyki i Translatoryki, gdzie w 2001 r. uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa na podstawie dysertacji „Erklärungssequenzen in deutsch-polnischen Gesprächen. Eine Studie anhand konsekutiv gedolmetschter Texte”. W latach 2001-2017 była zatrudniona na stanowisku adiunkta w w/w katedrze (od 2005 r. – Instytut Lingwistyki Stosowanej).

We wskazanym powyżej okresie zatrudnienia na stanowisku adiunkta p. dr Magdalena Jurewicz pełniła funkcję kierownika Katedry Glottodydaktyki i Translatoryki (2002-2005), od 2012 jest członkinią Wydziałowego Zespołu Oceny Jakości Kształcenia na Wydziale Filologicznym UAM. W latach 2013-2016 była delegowana jako obserwatorka egzaminów gimnazjalnych i maturalnych w funkcji zewnętrznego obserwatora z ramienia OKE.

Przebieg kariery zawodowej dr Jurewicz świadczy o systematycznej pracy nad stałym podnoszeniem kompetencji naukowych i dydaktycznych, poszerzeniu wiedzy i pasji badawczej w zakresie stawiania hipotez i poszukiwania rozwiązań problemów badawczych. Potwierdzają to droga zawodowa Habilitantki i Jej działalnością na tym polu. Jak sama bowiem wskazuje w podsumowaniu autoreferatu (str. 16), Jej dorobek naukowy w latach (1999-20120) obejmuje dwie monografie autorskie, sześć artykułów w czasopismach naukowych, dwie recenzje w czasopismach naukowych, jedno sprawozdanie, 29 artykułów w tomach zbiorowych, w tym 10 w wydawnictwach zagranicznych. Sumarycznie jest to zatem 35 artykułów naukowych, z których znakomita większość – 33 artykuły zostały opublikowane po uzyskaniu przez Habilitantkę stopnia doktora. Dorobek naukowy Habilitantki wykazuje ciągłość i nie tylko różnorodność tematyczną, ale również zróżnicowanie metodologiczne w zakresie naukowego opracowania wybranych problemów badawczych. Po analizie tylko tytułów artykułów naukowych oraz autoreferatu można wskazać dwa główne nurty zainteresowań naukowych dr Jurewicz, w ramach których lokuje swoje badania naukowe. To z jednej strony translatoryka – tłumaczenia konsekutywne i przekład pisemny, z drugiej zaś badania pragmalingwistyczne. Obie dyscypliny Habilitantka stara się – w mojej ocenie bardzo słusznie – łączyć w swoich badaniach.

Pozostałe obszary zainteresowań wskazane w autoreferacie to analiza konwersacyjna, dydaktyka języka niemieckiego oraz teksty użytkowe i specjalistyczne. Liczba punktów MNiSW, jak sama wskazuje w autoreferacie, wynosi 280, Indeks Hirscha – 1. W autoreferacie nie podano źródeł tych danych.

W mojej opinii tak szerokie zainteresowania naukowe poświadczone wspomnianymi publikacjami świadczą o szerokim horyzoncie poznawczym Habilitantki i wskazują na Jej pasję badawczą. Dowodzi tego również aktywny udział dr Jurewicz w 36 międzynarodowych zagranicznych i krajowych konferencjach naukowych, dzięki czemu Habilitantka jest rozpoznawalna nie tylko w polskim, ale i międzynarodowym środowisku naukowym. Wymienić należy również osiągnięcia Habilitantki w zakresie współpracy krajowej i międzynarodowej. Obejmują one bowiem udział w projekcie finansowanym ze środków NCN, liczne doświadczenia dydaktyczne poza granicami Polski w ramach projektów Erasmus+ oraz CEEPUS oraz liczne pobyty stypendialne.

W zakresie dydaktyki dr Jurewicz brała udział w opracowywaniu programów kształcenia i sylabusów przedmiotowych, od 2012 r. jest członkinią Wydziałowego Zespołu Oceny Jakości Kształcenia na Wydziale Neofilologii UAM. Prowadziła również zajęcia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia, tym seminaRIA dyplomowe.

Wypromowała 61 prac licencjackich i 31 magisterskich. Nadmienię, że dr Jurewicz posiada również zawodowe doświadczenie dydaktyczne w obszarze pozaakademickim. Habilitantka jest również aktywnym członkiem towarzystw naukowych oraz czynnym (współ)organizatorem wydarzeń naukowych w rodzimej jednostce.

2. Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z dn.20 lipca 2018 r. (Dz. U. 2018, poz. 1668), art. 219 ust. 1, pkt 2.

Jako swoje osiągnięcie naukowe będące podstawą do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo p. dr Jurewicz wskazuje opublikowaną w 2019 r. monografię: „Benefaktywność i malefaktywność aktu mowy w przemówieniach parlamentarnych (na przykładzie życzeń wygłaszanych przez posłów w polskim Sejmie i niemieckim Bundestagu)”. Poznań: Wydawnictwo UAM. Monografia liczy 270 stron i obejmuje poza wstępem 5 rozdziałów, podsumowanie, wykaz załączników, obszerną bibliografię oraz streszczenie w języku angielskim.

Monografię otwiera wstęp, w którym Autorka wskazuje na główny cel analizy. Lokuje swoje badania na styku badań z zakresu pragmalingwistyki i badań fenomenologicznych. To również szkic szerokiej perspektywy badawczej przyjętej przez Autorkę na potrzeby analizy aktu mowy / czynności mowy ŻYCZENIE oraz zdefiniowanie przemówienia parlamentarnego jako rodzaju tekstu – gatunku tekstu. Wskazuje tu na determinanty tego rodzaju tekstu oraz jego funkcje. Na str. 16 p. dr Jurewicz wskazuje również na aplikatywny potencjał metodologiczny i empiryczny swojej analizy, zwłaszcza w zakresie kształcenia przyszłych tłumaczy tekstów politycznych. To słuszna uwaga, zwłaszcza, że wynika z przeanalizowanego materiału empirycznego oraz bogatego doświadczenia Autorki nie tylko na polu naukowym, ale również praktycznym i dydaktycznym. Cenny jest również sam fakt dobrania materiału korpusowego i jego formy. Są to bowiem przemówienia parlamentarne, które ze swojej natury realizowane są w formie mówionej. Autorka podejmuje się zatem zadania polegającego na ulokowaniu życzenia jako aktu mowy w kontekście komunikacji ustnej.

W mojej ocenie zasygnalizowane we wstępie założenia metodologiczne oraz wstępne doprecyzowanie terminologiczne w pełni odpowiadają standardom prac naukowych i są zgodne ze stosowaną metodyką.

Rozdział 1 zawiera prezentację problematyki badawczej. Autorka rozpoczyna swoje rozważania od szerokiego kontekstu dla zastosowania analizowanego aktu mowy, wskazując za każdym razem na uwarunkowania społeczne związane z językową realizacją tej czynności mowy. Te rozważania wstępne uzupełnione są czterema podrozdziałami o charakterze przeglądowym, w których Autorka omawia życzenie w ramach badań filozoficznych (rozdział 1.1.), psychologicznych (rozdział 1.2.), kulturoznawczych (rozdział 1.3.) oraz językoznawczych (rozdział 1.4.). Wskazane przez Autorkę perspektywy badawcze potwierdzają wielowymiarowość analizowanego zagadnienia i pozwalają na uzyskanie szerszego spojrzenia na wybrany przedmiot analizy.

Omawiana perspektywa filozoficzna to solidne opracowanie, w którym Autorka referuje najbardziej istotne poglądy z tego zakresu. Jedyne wątpliwości może tu budzić fakt

korzystania przy poszukiwaniu ekwiwalentów dla niemieckich terminów z takich źródeł, jak <http://pl.bab.la>, czy www.gazetaprawna.pl/encyklopedia – wskazane w przypisie 25 na str. 28. Zdecydowanie byłoby wskazane powołanie się na uznane ogólne słowniki dwujęzyczne oraz dwujęzyczne słowniki terminologii fachowej, których przecież nie brakuje na polskim rynku wydawniczym.

Życzenie z perspektywy psychologicznej to tytuł kolejnego podrozdziału o charakterze przeglądowym. To fragment pracy, w którym Autorka wskazuje na podstawy psychologiczne omawianego zjawiska. Przytoczone we wspomnianym rozdziale rozważania naukowe są adekwatne do przedmiotu badań i pozwalają na poszerzenie perspektywy badawczej w badanym zakresie. Podobną funkcję pełni część poświęcona badaniom kulturoznawczym.

Kluczowa dla rozważań podjętych przez Habilitantkę jest część poświęcona badaniom językoznawczym. To bardzo solidny i obszerny przegląd koncepcji badawczych, w którym p. dr Jurewicz wykazuje się umiejętnością analizy krytycznej. Autorka słusznie lokuje swoje rozważania w kontekście badań pragmatyngwistycznych i teorii aktów mowy. Podaje również definicję ŻYCZENIA w świetle wskazanej powyżej teorii. W kolejnych częściach referuje wyniki badań prezentowane w literaturze przedmiotu. W kilku miejscach wspomnianej części monografii Autorka wskazuje na rutynowy charakter środków językowych służących do wyrażania życzenia – realizacji tego aktu mowy. W mojej ocenie należałoby tu jednak wspomnieć również o bogatych badaniach z zakresu frazeologii i tzw. idiomów pragmatycznych / formuł rutynowych (oba terminy występują w literaturze przedmiotu), co pozwoliłoby na poszerzenie perspektywy badawczej. Mam tu na myśli takie pozycje jak na przykład: Heinz-Helmut Lüger (1992): *Sprachliche Routinen und Rituale*. Frankfurt/M.: Lang; Heinz-Helmut Lüger (1993): *Routinen und Rituale in der Alltagskommunikation*. Berlin: Langenscheidt; Leena Kolehmainen, Hartmut E. H. Lenk und Liisa Tiittula (Hrsg.) (2014): *Kommunikative Routinen. Formen, Formeln, Forschungsbereiche. Festschrift für Irma Hyvärinen zum 65. Geburtstag*. Frankfurt a. M. u. a.: Peter Lang; Anna Ruusila (2015): *Pragmatische Phraseologismen und ihre lexikografische Darstellung*. Berlin et al. Peter Lang; Hyvärinen, I. & Liimatainen, A. (Hrsg.) (2011): *Beiträge zur pragmatischen Phraseologie*, Frankfurt am Main: Peter Lang. Warto byłoby również wspomnieć o nowszych opracowaniach – artykułach naukowych dot. tzw. formuł życzeniowych / życzących, np. Będkowska-Obląk, Marzena / Płomińska, Małgorzata (2019): *Viel Erfolg! / Powodzenia! Wunschformeln aus phraseodidaktischer Perspektive*; Płomińska, Małgorzata / Będkowska-Obląk (2020): *Kontrastive Analyse der deutschen und polnischen Wunschformeln für sprachdidaktische Zwecke*; Lisiecka-Czop, Magdalena (2019): „Hals- und Beinbruch“: *Semantische und kommunikativ-pragmatische Aspekte phraseologischer Wunschformeln*; Lisiecka-Czop, Magdalena (2019): *Was wünscht man sich auf der Piste? Einige Bemerkungen zu Routineformeln beim Skifahren im Deutschen*. Oraz opracowaniach Duch-Adamczyk (2015), Komendy-Earle (2006d), Schatte (1997a, 2012, 2015) i in.

Pewien niedosyt pozostawia również w mojej ocenie nieco powierzchowne potraktowanie przez Autorkę teorii grzeczności / niegrzeczności językowej. Umiejscowienie analizowanego aktu mowy w tej perspektywie badawczej byłoby cennym uzupełnieniem wywodu o relewantne w rozważanym kontekście komponenty.

Rozdział drugi monografii poświęcony jest formom realizacji aktu mowy ŻYCZENIE w języku polskim i niemieckim. I tutaj pewne wątpliwości budzą źródła, z których korzysta Autorka. Na str. 71 przytacza bowiem definicję czasownika *zyczyć* wg Słownika Języka

Polskiego online. Może warto byłoby jednak sięgnąć np. do *Wielkiego Słownika języka Polskiego* dostępnego online (wsjp.pl), który jest na bieżąco aktualizowany. Wspomnę, że pod hasłem *zyczyć* można we wspomnianym źródle odnaleźć wiele cennych informacji dla prowadzonego przez Autorkę wywodu. Myślę również, że warto byłoby przy tego typu rozważaniach nie ograniczać się li tylko do jednego źródła. Być może porównanie definicji z różnych źródeł pokazałoby ewolucję w zakresie semantyki wskazanego czasownika.

W rozdziale trzecim Autorka prezentuje typologię zastosowania czasowników *zyczyć* i *wünschen* do realizacji benefaktywnego lub malefaktywnego ukierunkowanego aktu mowy. Typologia zaproponowana przez Autorkę jest szczegółowa, wskazano w niej na różne determinanty językowej realizacji tego aktu mowy i szerokie możliwości zastosowania wskazanego czasownika w obu językach. Kolejne fragmenty tego rozdziału poświęcone są pojęciom *benefaktywność*, *malefaktywność*, wartościom uznawanym w polskim i niemieckim społeczeństwie oraz stosowaniu ironii w sytuacjach oficjalnych. To solidnie opracowane fragmenty pracy składające się na spójny wywód.

Polityczny dyskurs publiczny to tytuł czwartego rozdziału monografii. Część ta ma charakter przeglądowy. Autorka sprawnie porusza się w bogatej literaturze przedmiotu i prezentuje syntetyczny przegląd koncepcji i badań dot. tego zakresu. Z obowiązku dokumentacyjnego wspomnę, że brak tu publikacji Iwony Bartoszewicz, przede wszystkim monografii z 2000 r.: *Formen der Persuasion im deutsch-polnischen politischen Dialog: Untersuchungen zu politischen Reden zwischen 1989 und 1995*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego oraz artykułów tej samej autorki lokowanych w kontekście dyskursu politycznego.

Część tę zamykają ustalenia metodologiczno-terminologiczne Autorki, która w oparciu o wyróżnione przez siebie i relewantne dla życzenia determinanty kreśli ramy dla językowej realizacji tego aktu mowy.

Rozdział piąty zawiera obszerne badanie korpusowe. Autorka rozpoczyna prezentację materiału badawczego od opisu korpusu badawczego i wyznaczenia ram dla swojej analizy. Wskazuje tu również na sposób ekscerpowania badanych jednostek z materiału badawczego. W dalszej części wskazuje na metodykę analizy. To pragmatyczna analiza aktów mowy poszerzona o metody lingwistycznej analizy dyskursu. W mojej ocenie metody badawcze zaproponowane przez Autorkę są optymalne i odpowiednie w kontekście analizowanego materiału i oczekiwanych wyników. Opracowana przez p. dr Jurewicz matryca (str. 136), przy pomocy której jest analizowany korpus badawczy pozwala w optymalny sposób na realizację przyjętych celów badawczych. Po wstępie dot. metodyki badawczej Autorka omawia na wybranych przykładach wyniki analizy, stosując przy tym opracowaną przez siebie typologię. Szczególnie cenne są komentarze Autorki zamieszczone pod każdym przykładem, w których uwidacznia się praktyczne zastosowanie instrumentarium badawczego wypracowanego przez Autorkę.

Monografię zamyka podsumowanie, w którym p. dr Jurewicz wskazuje na podobieństwa i różnice w językowej realizacji życzenia w języku polskim i niemieckim w wybranym rodzaju tekstu. Cenne wydają się w tej części monografii również dezyderaty w zakresie badań nad wskazanym aktem mowy i otwierające się perspektywy badawcze.

W mojej ocenie przedłożona do oceny monografia jest pracą dojrzałą, świadcząca również o naukowej dojrzałości Habilitantki oraz Jej predyspozycjach do podejmowania samodzielnych badań naukowych. Monografia ma walor poznawczy, zarówno w części teoretycznej, jak i empirycznej. Bogaty materiał korpusowy zebrany przez Autorkę umożliwił przeprowadzenie

dojrzałej analizy oraz wypracowanie modelu badawczego, który może być punktem odniesienia dla innych badań tego typu.

Z obowiązku filologa nadmieniam, że praca jest napisana bardzo poprawną polszczyzną, struktura jest przemyślana, praca zaś logicznie i spójnie zaplanowana.

Dlatego też stwierdzam, że monografia autorstwa dr Magdaleny Jurewicz wnosi istotny wkład w rozwój językoznawstwa i spełnia wymogi stawiane osiągnięciu naukowemu, które ma być podstawą do uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego i działalności Habilitantki

Dorobek naukowy dr Magdaleny Jurewicz jest bogaty i różnorodny pod względem tematyki badawczej. Składają się na niego publikacje naukowe oraz czynne uczestnictwo w konferencjach naukowych. Liczebnie dorobek naukowy Habilitantki po uzyskaniu stopnia naukowego doktora przedstawia się następująco: dwie monografie (w tym monografia habilitacyjna), 6 artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych, 27 artykułów w opracowaniach zbiorowych wydanych w Polsce i za granicą. Habilitantka nie wskazała udziału w redakcjach tomów zbiorowych lub komitetach redakcyjnych czasopism. Zdecydowana większość publikacji to opracowania samodzielne.

Oprócz działalności Habilitantki w obszarze publikacyjnym należy wymienić Jej udział w projektach naukowych oraz mocne umocowanie w międzynarodowym środowisku germanistycznym, co umożliwia stałą konfrontację wyników badań naukowych.

Jak sama wskazuje w autoreferacie Jej badania naukowe koncentrują się na wielu polach badawczych. Wymienić należy tu translatorykę, której Habilitantka pozostała wierna od czasu pisania pracy magisterskiej, jednak problemy badawcze podejmowane w publikacjach przed i po uzyskaniu stopnia doktora świadczą o stałym poszerzaniu horyzontów badawczych, pasji badawczej i nieustającej chęci poszukiwania rozwiązań problemów badawczych. Przedłożone mi do oceny artykuły naukowe Habilitantki, które mieszczą się w zakresie translatoryki i analizy konwersacyjnej w badaniu tłumaczenia ustnego w pełni spełniają wymogi stawiane publikacjom naukowym. Facework w rozmowach tłumaczonych konsekwentnie to kolejny obszar badawczy wskazany przez Autorkę w autoreferacie. I w tym zakresie publikacje Habilitantki spełniają kryteria sformułowane dla publikacji naukowych. Podobnie jest w przypadku publikacji mieszczących się w zakresie obszaru tłumaczeń pisemnych i audiowizualnych oraz dydaktyki języka niemieckiego. Nadmienię, że p. dr Jurewicz publikuje w trzech językach, co w znacznym stopniu przyczynia się do upowszechniania wyników badań.

Wszystkie wymienione powyżej formy aktywności naukowej dr Magdaleny Jurewicz, opisane szczegółowo w autoreferacie, kreślą sylwetkę dojrzałego naukowca, który sięgając po różne formy aktywności naukowej wytrwale i konsekwentnie kształtuje swoją drogę naukową.

Konkluzja

Przedstawiona sylwetka Habilitantki oraz opis Jej osiągnięć naukowych, organizacyjnych, dydaktycznych i popularyzatorskich składają się na obraz osoby bardzo aktywnej w wymienionych powyżej obszarach, która łączy te aktywności w bardzo umiejętny i dojrzały sposób. Na szczególne podkreślenie zasługuje aktywność naukowa dr Magdaleny Jurewicz.

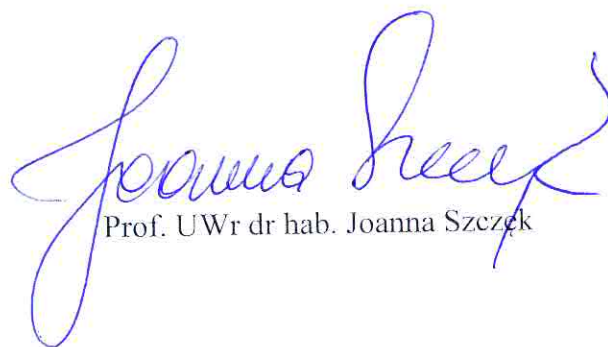
poświadczona sprawnym warsztatem badawczym. Ukoronowaniem aktywności naukowej Habilitantki jest wskazana jako osiągnięcie naukowe monografia habilitacyjna, w której Autorka bardzo umiejętnie łączy obszary swoich zainteresowań badawczych i buduje na tej podstawie model analizy.

Na podstawie analizy osiągnięć dr Magdaleny Jurewicz stwierdzam, że prezentuje dojrzałą postawę naukową oraz samodzielność w realizacji zadań badawczych.

Dlatego stwierdzam, że dorobek naukowy dr Magdaleny Jurewicz, w tym zgłoszona jako osiągnięcie naukowe monografia habilitacyjna oraz Jej liczne formy aktywności spełniają w pełni wymagania ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z dn. 20 lipca 2018 r. (Dz. U. 2018, poz. 1668), art. 219 ust. 1, pkt 2.

Z przekonaniem wnioskuję o nadanie dr Magdalenie Jurewicz stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Wrocław, 3 września 2020 r.

Prof. UWr dr hab. Joanna Szczek